**Сергій Симоненко** (Ансі, Франція)

# ПОНЯТТЯ «ДУША» В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

Видатний французький філософ Габріель Марсель ще у 1968 році в статті «До трагічної мудрості» пише: «Слова втомлюються та зношуються як втомлюються і зношуються люди». В статті він розглядає це по відношенню до поняття «мудрість». Чому це стається ми спробуємо розглянути пізніше, а зараз повернемось до поняття «душі». Ми живемо у часи (епоху), коли не тільки поняття «душа», але всі Великі поняття (концепти): Істина, Дух, Свобода, Совість, Справедливість, Особистість (*Личность*), тощо, втратили свій глибинний, і я би сказав, адекватний їм смисл. Ці слова вимовляються, звучать у інформаційному просторі, але наповнені якимось «плоским» змістом, пристосованим до утилітарно-політичних цілей, ними просто маніпулюють у своїх інтересах хто завгодно і як завгодно. І це якось влаштовує не тільки маніпуляторів, але і тих, ким маніпулюють – маси. Наприклад, назвали війну «спеціальною військовою операцією» і війни нібито немає. Створюється якісь замкнений простір «нової» (примітивної) якості суспільної свідомості, який подається як сучасний – відповідний сучасному рівню науково-технічного прогресу, де, такі поняття як «Істина», «Совість» заважають досягнення успіху. Але, в той же час люди відчувають на інтуітивному, почуттєвому рівні, що щось в світі негаразд, якусь невпевненість у житті і майбутньому.

Поняття «душа», також втратило свій глибинний сенс. Колись це поняття використовувалось в значенні унікального, неповторного утворення, яке разом з тілом створювало неповторну у своїх проявах індивідуальність. Через душу людина була пов’язана з Космосом, Єдиним, Богом. За цим поняттям стояв унікальний світ кожної людини, який зберігався навіть після смерті тіла. Про душу треба було піклуватись, зберігати її чистоту. З часом, починаючи з 18 ст., зусиллями «примітивних» матеріалістів поняття «душа» було замінено на поняття «психіка», на сукупність яких-то рефлексів, в кращому варіанті – на поняття «свідомість». Фактично, всі «душевні процеси» стали визначатися тілом, його рефлексами і інстинктами. І хоча у повсякденному житті, у поезії, піснях поняття «душа» продовжувало використовуватись, у «духовному, метафізичному вимірі» воно зникло, так само як і поняття «Дух».

Чому ж все це сталося, чому відбулося «зношування» цих Високих понять, втрата їх глибинного, адекватного сенсу?. На наш погляд, за цим стоїть не просто якась суб’єктивна зла воля, але весь хід розвитку суспільства, особливо сучасного. І головним тут є кардинальна зміна положення людини у суспільстві в напрямку «антропоцентризму». Починаючи з 17 ст. і до нашого часу збільшувались можливості людської діяльності, соціальні свободи, а звідси і претензії людини на центр світу. Коли в кінці 19ст. філософ Ф. Ніцше проголосив «Бог помер», то разом з тим «померли» і всі Абсолюти, на які орієнтувалася людина. Скоріше, вони «помирали» на протязі 20 і 21 століть. Дві світові війни і сучасні війни показали, що разом з збільшенням технічної могутності, цінність життя окремої людини впала. Якщо ще у 19 ст. Пьєр Безухов стоячи перед солдатами, міг вигукнути «Як, вони хочуть вбити мою безсмертну душу!», то

вже у 20 ст. вбили сотні мільйонів людей і мало хто думав про їх душу. Більше того, тих хто організовував масові вбивства назвали видатними особистостями, або хорошими менеджерами (Леніна, Сталіна, Гітлера, тощо…) замість того, щоб назвати їх «душегубами». Але, як ми вже відмітили вище, «душа», як унікальний, неповторний світ окремої людини, втратила своє значення і цінність. Але над тим «попрацювали» не тільки політики, але й філософи, які проголошували відносність всього, крайній суб'єктивізм, нігілізм і цинізм. Особливо, цим відзначились так звані «постмодерністи», які виступили проти всіх Абсолютів, тим самим, внесли свій вклад у руйнування Вертикального виміру людського буття, а – відповідно і «Духу». Людині залишили її тіло і його потреби, а «душу» віддали психологам, психіатрам і політикам, а також «масовій культурі» з її примітивізмом і культом задоволень... І психіатри, політики і поп-зірки добре заробляють на духовній і душевній пустоті людей. В той же самий час, люди тому і йдуть до психіатрів, що відчувають цю пустоту, відсутність смислу у житті. Г. Гессе у статті «Про душу» писав: «Сьогодні у людей мало, або зовсім нема душі… Вони втратили душу у світі грошей, машин, недовіри. Їм треба знову знайти її, інакше вони захворіють і будуть мучитись… І треба повертатись не у дитинство, не у первісний стан, а вперед – до особистості, до відповідальності, до свободи», тобто – до духовного життя. Тільки «духовне» життя може наповнити душу «Великими смислами», які пов'язані з прилученням індивіда до Всезагального, Універсального, Спів-буттєвого, з виходом за межі прагматичного, егоїстичного життя. І тут велика роль філософів у роз'ясненні і популяризації цього. Тільки це може дати надію по виходу з кризи, у якій опинилося людство.

**Таїса Кириленко** (Київ)

## ВИМІРИ ДУХОВНОСТІ ЛЮДИНИ У ВИКЛИКАХ СУЧАСНОСТІ

Потреба в дослідженнях, присвячених проблемам активізації внутрішніх резервів людини, її потенційних можливостей пов'язана з прагненням уникнення духовного занепаду в умовах важких життєвих ситуацій, пошуком орієнтирів для подолання дисгармоній світу і себе як особистості. Важливим орієнтиром на сьогодні є вияв духовності. Духовна складова може навіть розглядатись серед пріорітетних причин війни. Сучасне трактування духовності,ї ї міждисциплінарні дослідження можна представити в актуальних напрямах:- розуміння духовності як результату долучення до загально людських цінностей, культури, прихованих сенсів, смислів; – розуміння духовності через визначення ситуативних і особистісних факторів, що сприяють її виникненню, розвитку. Такі напрями вивчення духовності є основою визначення векторів виміру духовності людини і ,зокрема, в психологічних дослідженнях особистості.

Важливо виокремити аналіз духовності особистості в емпіричному вимірі сьогодення. Мова має йти про особливості переживання духовної кризи в аспекті саморегуляції особистості за показниками співвідношення складників